

inkubatorpomyslow.org.pl

I Ty masz prawo być sobą!

Kompleksowe wsparcie dla opiekunów i opiekunek osób z niepełnosprawnościami i/lub w spektrum autyzmu

FUNDACJA
DLA GIGANTÓW

„I Ty masz prawo być sobą!” to program kompleksowego wsparcia dla opiekunów i opiekunek osób z niepełnosprawnościami i/lub osób w spektrum autyzmu. Składa się na niego cykl ośmiu warsztatów realizowanych za pomocą autorskiej metody 4-O – otwieranie, ogarnianie, odpoczywanie, odkrywanie. Poza możliwością złapania oddechu i wyjścia z izolacji społecznej spotkania te mają jeszcze jeden cel – naukę pomocy samemu sobie oraz osobom w podobnej sytuacji. Warsztaty stają się punktem wyjścia i kluczowym elementem w procesie tworzenia grup samopomocowych.

Autorki innowacji stworzyły ją na bazie własnego trudnego doświadczenia opieki nad osobami w spektrum autyzmu i z innymi niepełnosprawnościami. Na własnej skórze odczuły brak wsparcia we wszystkich obszarach. Niezgoda na ten stan była impulsem do wprowadzania zmian we własnym życiu i do zainspirowania do tego innych.

Dla kogo, czyli kto jest odbiorcą innowacji?

Innowacja jest adresowana do opiekunów i opiekunek osób z niepełnosprawnościami i/lub w spektrum autyzmu. Grupa ta jest często pozostawiona sama sobie, przeciążona wysiłkiem fizycznym i psychicznym, tworzące ją osoby nierzadko wypadają z życia zawodowego, społecznego, towarzyskiego, publicznego, a nawet rodzinnego.

Innowacja jest adresowana do opiekunów i opiekunek zajmujących się swoimi podopiecznymi, niemających czasu i przestrzeni na zatroszczenie się o siebie, wytchnienie, podtrzymanie dobrej formy zdrowotnej, społecznej, towarzyskiej, rozwojowej, hobbyistycznej.

Przez kogo, czyli kto może wdrożyć innowację?

Innowacja może być wdrażana m.in. przez:

- organizacje pozarządowe wspierające osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów bądź opiekunki;
- instytucje publiczne, które w różnym stopniu kierują swoje działania m.in. do tej grupy odbiorców, w tym ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, domy kultury oraz placówki edukacyjne i psychologiczno-pedagogiczne;
- miejsca aktywności lokalnej i domy sąsiedzkie.

Po co, czyli na jakie problemy odpowiada innowacja?

Innowacja odpowiada na doświadczane przez opiekunki i opiekunów problemy, w tym:

- brak zabezpieczenia – nawet w minimalnym zakresie – podstawowych potrzeb życiowych, zdrowotnych, społecznych opiekunów obciążonych opieką,
- poczucie ciągłego przemęczenia, braku sił, osamotnienia, braku zrozumienia czy wsparcia psychicznego i szybko dostępnej opieki terapeutycznej,

- brak dostępu do bezpłatnych warsztatów wychowawczych w dogodnych dla opiekunów czy opiekunek terminach,
- brak odpoczynku, relaksu, normalnego życia towarzyskiego (wyjazd, rodzinne wczasy, rozmowa o problemach codziennych z drugą osobą, spacer, kawiarnia),
- niewielka dostępność opieki dla osób z niepełnosprawnościami, co pozwalałoby opiekunom na poświęcenie czasu ich własnym potrzebom,
- dyskryminacja i wykluczanie społeczne opiekunów i opiekunek, izolacja, brak szans na naukę nowych umiejętności czy wykorzystywanie już zdobytych, np. zawodowych czy hobbystycznych,
- brak możliwości łatwego sieciowania grup opiekunów i opiekunek, co mogłoby być zalążkiem wzajemnej samopomocy w przyszłości,
- brak nawyku postrzegania siebie przez pryzmat własnej niezależności jako jednostki, prawa do dbania o siebie, swoje potrzeby i swoje zdrowie – odcięcie się na dłuższą chwilę od osoby z niepełnosprawnościami i jego potrzeb związanych z niepełnosprawnością.

Jak to się stało, czyli jak powstała innowacja?

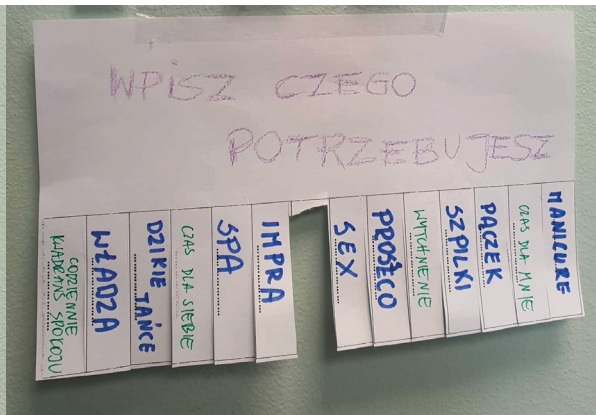
Innowacja powstała z inicjatywy pięciu osób – opiekunek osób z niepełnosprawnościami i w spektrum autyzmu.

Doświadczenie bardzo trudnego macierzyństwa wyrzuciło ich życia do góry nogami. Wpłynęło na wykluczenie z pracy zawodowej, życia społecznego i towarzyskiego oraz na pogorszenie się stanu psychofizycznego w związku z brakiem odpowiedniego, szybkiego wsparcia i wieloletnim brakiem pomocy terapeutycznej.

W obliczu braku w Polsce odpowiedniego publicznego systemu wsparcia opiekunów osób z niepełnosprawnościami osoby te musiały stać się „multifachowcami”, wypełniającymi te luki systemowe (terapeutki, nauczycielki, pielęgniarki, kierowcy). Nie godząc się na utratę własnej podmiotowości, przez lata wypracowały metody samoopieki, samotroski, a szukając wsparcia dla siebie, stworzyły zaczątki samopomocy.

Potrzeba uzyskania wsparcia od innych osób w podobnej sytuacji sprawiła, że zaczęły współpracować społecznie z organizacjami pozarządowymi i organizować wsparcie nie tylko dla siebie, lecz także dla innych opiekunów.

Autorki innowacji chcą podkreślić, jak ważną i jednocześnie jak bardzo zaniedbaną grupą jest społeczność opiekunów i opiekunek, która jak każda grupa ma duży potencjał oraz prawo do jego zachowania i rozwijania. Ma również prawo do „bycia sobą”.

Jak to zrobić, czyli jak krok po kroku wdrożyć u siebie innowację?

Innowacja jest cyklem warsztatów wytchnieniowych, zorganizowanych w formule 4-O: otwieranie, ogarnianie, odpoczywanie i odkrywanie. Można ją wdrażać w takiej formie, w jakiej została przetestowana i opracowana, i korzystać z udostępnionych szczegółowych scenariuszy zajęć lub wprowadzić własne modyfikacje, w zależności od specyfiki i zainteresowań grupy, a także możliwości osób prowadzących. Osoby koordynujące warsztaty powinny mieć doświadczenie osobiste lub zawodowe w obszarze niepełnosprawności lub we wspieraniu osób w spektrum autyzmu.

Do realizacji poszczególnych działań warto skorzystać z pomocy:

- znajomych posiadających umiejętności przydatne przy prowadzeniu warsztatów, które organizator zaplanuje,
- trenerów i trenerek lub specjalistów czy specjalistek znanych organizatorom z kontaktów terapeutycznych i rehabilitacyjnych, szkolnych (np. fizjoterapeutka, rehabilitant, muzykoterapeutka),
- lokalnych organizacji społecznych, które często posiadają zespoły np. animatorów, ekspertek oraz zasoby techniczne, np. sprzęt biurowy, rzutnik,
- lokalnych podmiotów, które mogą być zainteresowane współpracą w duchu odpowiedzialności społecznej, w tym szkół tańca (np. warsztaty salsy), klubu sportowego (np. tai chi, joga).

Warsztaty inspirowane są czterema uniwersalnymi potrzebami ludzkimi opisanymi przez psychologa dr. Marshalla Rosenberga. Zgodnie z jego teorią zmiana nawyków, nawet gdy jest bardzo trudna, umożliwi ludziom konstruktywne podejście do spełniania swoich potrzeb i życie pełne sensu.

Warsztaty są więc podzielone na **cztery moduły (tzw. 4-0)**. Pierwszy zachęca do dostrzeżenia siebie, swoich potrzeb i marzeń, a czwarty, ostatni, do powrotu do zapomnianych bądź odkładanych na bok pasji i zainteresowań lub do poszukania nowych.

Moduł 1: Otwieranie

Ma pomóc opiekunom i opiekunkom przypomnieć sobie, czego potrzebują i chcą dla siebie jako niezależnej jednostki. Może to być warsztat dotyczący emocji im towarzyszących w wychowywaniu osoby z niepełnosprawnościami i/lub w spektrum autyzmu.

Moduł 2: Ogarnianie

W jego ramach uczestniczki i uczestnicy uczą się, jak organizować życie rodzinne oraz dostrzec, dlaczego warto odpuszczać nadmiarowe zadania, aby znaleźć czas tylko dla siebie. Może to być warsztat na temat zarządzania zadaniami i obowiązkami w codziennym życiu.

Moduł 3: Odpoczywanie

W ramach tego modułu opiekunki i opiekunowie uczą się dbania o sferę fizyczną i duchową oraz doświadczają wpływu odpoczynku na ciało i umysł. W trakcie pilotażu innowacji opiekunowie i opiekunki uczestniczyli w warsztatach tai chi, dowiedzieli się o wpływie stresu na ciało i konsekwencjach odczuwania stresu w ciele w kontekście fizjoterapii.

Moduł 4: Odkrywanie

Celem ostatniego modułu jest pokazanie i przypomnienie opiekunom i opiekunkom, że regularnie praktykowane pasje, hobby czy nowe aktywności mogą dać wytchnienie, radość, poczucie satysfakcji i spełnienia. W ramach tego modułu mogą uczestniczyć w warsztatach tanecznych, warsztatach rękodzieła lub innych aktywnościach służących samorealizacji.

Istotnym założeniem tej metody pracy jest koncentracja na sytuacji i potrzebach opiekunów i opiekunek – ich dobrostan znajduje się w centrum zainteresowania organizatorów i trenerów bądź trenerek. Poza możliwością złapania oddechu i wyjścia z izolacji społecznej spotkania te mają drugi cel – naukę pomocy samemu sobie oraz osobom w podobnej sytuacji.

Warsztaty stają się punktem wyjścia i kluczowym elementem w procesie tworzenia **grup samopomocowych**, które mogą mieć charakter wirtualny (np. grupa na Messengerze, WhatsAppie). Grupy te mają przede wszystkim być środkiem prowadzącym do celu, jakim jest zniesienie poczucia izolacji społecznej, towarzyskiej, osobistej i emocjonalnej opiekunów. Zbliżone potrzeby i problemy uczestników i uczestniczek powodują, że zyskują oni poczucie bezpieczeństwa i zrozumienia, którego nie mają szansy doświadczyć wśród osób niedotkniętych niepełnosprawnością. Podstawą grupy samopomocowej są wzajemne wsparcie oraz wymiana doświadczeń i informacji – w bezpiecznym otoczeniu i bez oceniania. Początkowo wirtualna grupa może być moderowana przez organizatorów np. poprzez:

- miłe poranne powitanie grupowiczów (przesłanie zdjęcia z kubkiem kawy, kwiatami, miłym widokiem itd.),
- pochwalenie się małymi sukcesami w znajdowaniu czasu na wytchnienie (np. wizytą w księgarni, kawiarni, kinie czy u fryzjera).

Z czasem uczestnicy sami będą inicjowali kontakt w grupie i dzielili się zarówno dobrymi, jak i trudnymi chwilami. Pełna akceptacja i brak oceniania da im poczucie bezpieczeństwa i ogromną ulgę.

W celu wzmocnienia procesu kształtowania się grup samopomocowych warto proponować nieformalne spotkania integracyjne, np. wyjście do kina, kawiarni.

Czy to działa, czyli jak innowacja pomaga odbiorcom?

Warsztaty mają na celu wzmocnienie uczestniczek i uczestników na drodze do zmiany w stosunku do samych siebie, w szczególności do nabycia nowych umiejętności do lepszego i łatwiejszego funkcjonowania z niepełnosprawnością najbliższych członków rodziny.

Udział w warsztatach:

- Uczy samotroski, samoopieki i samopomocy – pomaga zmieniać nawyki i budować nowe. Pozwala zrozumieć organiczną potrzebę zadbania o codzienny odpoczynek, wzmocnienie ciała i sfery psychologicznej, odpuszczania nadmiarowych zadań. Zachęca i dodaje odwagi do powrotu lub podtrzymania aktywności życiowej.
- Stanowi punkt wyjścia do tworzenia się grup samopomocowych, wyzwala naturalną motywację i pierwotną potrzebę do poszukiwania i dawania wsparcia.
- Dostarcza konkretnych, prostych narzędzi i patentów, praktycznej wiedzy niezbędnej do zrozumienia potrzeb swojego organizmu i ograniczonych zasobów każdej jednostki do wdrożenia w życie zmian.

- Motywuje do czerpania radości z poświęcania czasu tylko sobie jako integralnej jednostce, oddzielnej od roli opiekuna-rodzica, oraz uczy dostrzegać i zaspokajać swoje podstawowe codzienne potrzeby jako człowieka, co z kolei pomaga zmieniać na lepsze życie całej rodziny.

Udział w warsztatach, z uwagi na swój otwierający i motywujący charakter, może mieć także długofalowe pozytywne konsekwencje. Na etapie testowania innowacji niektórzy uczestnicy i niektóre uczestniczki podjęli ważne decyzje, które w ich opinii zostały zainicjowane właśnie udziałem w warsztatach, w tym o:

- rozpoczęciu studiów,
- podjęciu terapii przez opiekunkę bądź opiekuna,
- skorzystaniu z pomocy specjalisty (np. psychologa),
- podjęciu specjalistycznej dodatkowej terapii dla dziecka uczestnika,
- zmianie pracy.

Ile to kosztuje?

Autorki innowacji udostępniły materiały pozwalające na samodzielne prowadzenie niektórych zajęć, do których trzeba zakupić podstawowe rzeczy. Ich koszt zależy od możliwości organizatorów i pomysłu na zajęcia. Jeśli możliwe jest zapewnienie bezpłatnych przestrzeni na prowadzenie warsztatów i rekrutowanie osób prowadzących je spośród samych opiekunek lub opiekunów bądź też z bliskiego otoczenia, koszt może być niewielki.

Kto za tym stoi, czyli o autorkach innowacji

Autorkami innowacji są:

Iwona Kapturzak – liderka zespołu pracującego nad innowacją, inicjatorka pomysłu, aktywistka społeczna. Od dziesięciu lat współpracująca z organizacjami społecznymi. Uczestniczka licznych projektów na rzecz osób z niepełnosprawnościami, m.in. w ramach inicjatywy Chcemy Całego Życia i Nasz Rzecznik oraz zespołów roboczych przy biurze Rzecznika Praw Obywatelskich. Trenerka grup wsparcia, zarządzania sobą w stresie, oddechu i technik samoregulacyjnych. W ramach pilotażu innowacji była odpowiedzialna za koordynowanie wszystkich wydarzeń, rekrutację trenerów i asystentów. Autorka warsztatu „Mapa marzeń”. Prywatnie mama dwóch synów, w tym nastolatka z autyzmem, padaczką i niepełnosprawnością intelektualną.

Alicja Wiśniewska – aktywistka społeczna, uczestniczka licznych szkoleń dotyczących organizacji pozarządowych. Absolwentka pierwszej edycji Wydziału Innowacji przy Fundacji Stocznia. W ramach pilotażu innowacji była odpowiedzialna za koordynację warsztatów, proces rekrutacji oraz zgodność z przepisami o ochronie danych osobowych. Na co dzień spełnia się zawodowo jako programistka. Prywatnie mama nastolatka z zespołem Aspergera i zachowaniami opozycyjno-buntowniczymi.

Danuta Musiał – aktywistka społeczna, zaangażowana w prace inicjatywy Nasz Rzecznik, uczestniczka zespołów roboczych (do spraw osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów) przy biurze Rzecznika Praw Obywatelskich. W ramach pilotażu innowacji była odpowiedzialna za koordynację warsztatów, promocję i prowadzenie profilu na Facebooku. Autorka warsztatów o tematyce organizacji życia rodzinnego i odpuszczaniu oraz warsztatów z rękodzieła. Zawodowo zajmuje się marketingiem. Prywatnie mama nastoletnich bliźniaków – w tym jednego w spektrum autyzmu, z epilepsją i niepełnosprawnością intelektualną.

Justyna Rowińska – aktywistka społeczna, zaangażowana w prace inicjatywy Nasz Rzecznik, uczestniczka zespołu roboczego do spraw opiekunów osób z niepełnosprawnościami przy biurze Rzecznika Praw Obywatelskich. W ramach pilotażu innowacji była odpowiedzialna za koordynację warsztatów oraz za promocję i prowadzenie profilu na Facebooku. Zawodowo zajmuje się marketingiem. Prywatnie mama nastolatki w spektrum autyzmu i z niepełnosprawnością intelektualną.

Dagmara Wójcik – aktywistka społeczna. W czasie pilotażu innowacji była odpowiedzialna za koordynację warsztatów, fotografię, produkcję filmów promocyjnych oraz prowadzenie profili na Instagramie i TikToku. Autorka warsztatu dotyczącego rękodzieła. Zawodowo zajmuje się hotelarstwem. Prywatnie mama nastolatka w spektrum autyzmu i z niepełnosprawnością intelektualną.

Więcej informacji

<https://inkubatorpomyslow.org.pl/innowacja/i-ty-masz-prawo-byc-soba-kompleksowe-wsparcie-dla-opiekunow-osob-z-asd>

Kontakty

Iwona Kapturzak

iwona.kapturzak@fundacjadlagigantow.org

Maria Lewandowska-Woźniak

Inkubator pomysłów prowadzony przez Fundację Stocznia

innowacje@stocznia.org.pl

(22) 378 39 73

inkubator pomysłów

Niecodzienne rozwiązania codziennych problemów

Tekst: Katarzyna Sadło, Maria Lewandowska-Woźniak

Redakcja i korekta: Urszula Drabińska

Zdjęcia: Archiwum prywatne innowatorek

Projekt i skład: Kotbury, www.kotbury.pl

czerwiec 2023

Laboratorium
Innowacji
Społecznych

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

